

Haza a magasban

ELŐADÁSOK
A SZENT ISTVÁN TÁRSULATNÁL
XII.

ERDŐ PÉTER

Az Európai Unió kibővítése

Remények és aggodalmak
a magyar Egyház számára

ERDŐ PÉTER

Az Európai Unió kibővítése

Remények és aggodalmak
a magyar Egyház számára

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
az Apostoli Szentszék Könyvkiadója
Budapest 2004

Sorozatszerkesztő

Farkas Olivér
és
Sarbak Gábor

© Erdő Péter, 2004
© Szent István Társulat, 2004

ISBN 963 361 353 1
ISSN 1588-9491

Szent István Társulat
1053 Budapest, Kossuth Lajos utca 1.
Felelős kiadó: Dr. Rózsa Huba alelnök
Felelős kiadóvezető: Farkas Olivér igazgató

Köszönöm a szót, köszönöm a megtisztelő felkérést a mai előadásra.

Amikor a magyar Egyház Európai Unióval kapcsolatos reményeiről vagy aggodalmairól beszélünk, nyilván azért esett rám a választás, mert jogi vonatkozásokat is szerettek volna a felkérők kidomborítani. Azt hiszem, hogy reményeink és aggodalmaink ebből a szempontból elsősorban úgy fogalmazhatók meg, hogy lesz-e, milyen hatása lesz az Európai Unió jogának az egyházak saját jogára, belső jogára?

1.

Alapfogalmak

Először alapfogalmakat kell átgondolnunk ahhoz, hogy a témát megközelíthessük. Amikor egyházjogról beszélünk, különbséget kell tennünk a belső, egyházi jogalkotók által kiadott normák és az egyházi vonatkozású állami jogszabályok között. Az előbbieket a Katolikus Egyházban kánonjognak vagy egyházi jognak, az utóbbiakat pedig állami egyházjognak (Staatskirchenrecht) vagy akár az állami jog vallással foglalkozó jogterüle-

tének (Religionsrecht) nevezzük az utóbbi időben. A Katolikus Egyház jogán belül – természetesen – megkülönböztetünk az egész világon hatályos ún. *egyetemes egyházjogot* és csupán bizonyos területekre vonatkozó *részleges* jogszabályokat.

Ezek után a fogalmak után vegyük most szemügyre, hogy az európai jog és az egyetemes egyházjog között milyen kapcsolat lehetséges. Mivel a Katolikus Egyház jogrendje az egész földkerekségre szól, az egyetemes egyházjog nem igazodhat közvetlen formában egy-egy állam vagy akár államszövetség jogához, még ha természetesen hosszú távú kultúrtörténeti kölcsönhatások lehetségesek is. A kései ókorban – mint köztudott – az Egyház jogában a római jogi kultúrának a hatása jelentősen megmutatkozott. Ez aztán a későbbi korokban is végigkísérte Egyházunk jogrendjét. Később a germánjogi hatások is jelentkeztek.

Egyelőre azonban maga az Európai Unió joga sem érte még el a fejlődésnek azt a fokát, hogy önálló jogrendszerként kisugárzása lehessen. Tehát a Katolikus Világegyház egyetemes jogára az európai uniós jog jelenleg nincs mérhető hatással. Más a helyzet az európai uniós jog és a részleges egyházjog viszonylatában. A Katolikus Egyházban a részleges egyházjognak számos típusa érvényesül. A helyi zsinatok, az egyes püspökök saját jogszabályai, bizonyos kérdésekben a püspöki konferenciáknak az Apostoli Szent-

szék által felülvizsgált normái, valamint az Apostoli Szentszéknek az egyes államokkal kötött nemzetközi megállapodásai, mind a részleges egyházjog forrásának számítanak. Bizonyos intézmények belső szabályai is jogszabály erővel rendelkeznek az Egyház saját jogrendjében. Ez az a szint, ahol az európai uniós jog hatása mind az Unió területén, mind pedig a jelölt országokban máris megfigyelhető, illetőleg ahol a közeljövőben ezek a hatások jelentkezhetnek. Néha azonban nehéz megállapítani, hogy az egyházi jogszabály valamilyen uniós normára való reakcióként, ahhoz való igazodásként, illetve annak valamilyen káros hatása elhárítása végett született. Erről a szövegekben, általában, nem találunk említést.

Lássunk tehát néhány példát ezekre a kapcsolatokra!

2.

Unió vonatkozások

*a Szentszék nemzetközi megállapodásaiban,
főként az egyházi jogi személyek jogállása
tekintetében*

A rendszerváltás óta az Apostoli Szentszék a jelenlegi uniós tagjelölt országok mind-egyikével és néhány egyéb országával is a régióknak, például Horvátországgal, kötött egy vagy több nemzetközi megállapodást. Ezeknek a műfaja az ünnepélyes megállapodástól, mint például a Lengyelországgal

kötött konkordátum, egészen a részleges megállapodásig terjed. Többféle műfajú egyezmény került megkötésre. Több közös tartalmi elem figyelhető azonban meg a régióknak ezekben a megállapodásaiban. Ezek közül az egyik, hogy a Katolikus Egyház jogi személyeinek állami elismerését, mégpedig nem alapítványi vagy egyesületi jellegű, hanem egyházi jellegüknek megfelelő, sajátos kategóriaként való elismerését ezek az egyezmények igyekeztek garantálni, mégpedig sikerrel. Ez az igyekezet – természetesen – a negatív napóleoni tradíciójú francia, belga stb. hagyományokra való reakció volt, amelynek értelmében több országban egyesületi formában kényszerítették működni a saját hitelvei alapján másmilyen alkotmánnyal rendelkező egyházakat is.

Ezek a garanciák tehát jelen pillanatban a régió összes országában rendelkezésre állnak. És ez igencsak hasznosnak bizonyult az Európai Unióban, ahol már az amszterdami II. cikkely – mint tudjuk – garantálja, hogy az egyházak megőrzik jogállásukat, amelyet az egyes tagállamokban élveznek. Tehát magyarán, az egyházi jogi személyeknek a sajátos jellege (tehát nem csupán mondjuk egyesületként való elismerése) – hazánkban is – biztosítható. Így megmarad az a sajátos egyházi jogi személyekre jellemző kategória, amit egyes tagállamok, a tagjelölt országok pedig gyakorlatilag mindnyájan, részben a saját belső jogszabályaikban,

például nálunk már az 1990. évi IV. törvényben, részben pedig a nemzetközi megállapodásokban már rögzítettek.

A jövőben – természetesen – különböző problémák adódhatnak ebből is. Ezek a problémák azonban inkább konstruktívaknak tűnnek. Mindjárt az első. Az Európai Unió maga mint jogi személy. Lehetséges-e egyházi ügyekben, megállapodást kötni a Szentszék és maga az Unió között is? Tudjuk azt, hogy jelenleg az Európai Unió és az Apostoli Szentszék között diplomáciai kapcsolat létezik. Ugyanakkor azonban nincs konkordátum, vagy tartalmi megállapodás, mert az Unió a saját jogi természeténél fogva erre még nem tud partner lenni – függetlenül a szándékoktól. Ugyanakkor azonban, természetesen, egyes egyházi jogi személyeknek az uniós-szintű cselekményeire nézve járhat ez a mai helyzet érdekes következményekkel. Tehát ha elkezdődik az embereknek és a javaknak a szabad áramlása ebben a régióban is, mint ahogy az már az EU országokban egyre fokozottabb mértékben jelen van, akkor előadódhatnak olyan helyzetek, mint például az egyházmegyék jogi személyiségének az elismerése. A belga jog például, a belga egyházmegyéket nem ismeri el jogi személynek. De a német egyházmegyéknek Belgiumban is lehet – ezek szerint – tulajdona, mert Németországban az egyházmegye elismert jogi személy. Az uniós élet fejlődése érdekes

helyzeteket produkálhat még ezen a téren, véleményem szerint, előre vetíti a Szentszék és az Európai Unió bizonyos típusú megállapodásainak a célszerűségét is.

El lehetne itt még mondani azt, hogy noha a kidolgozott európai alkotmánytervezet praeambulumában jelenlegi formájában nem tesz említést a keresztény örökségről, és nem utal Isten nevére sem, bár ezt többen határozott formában kívánták, azért a szöveg 51. cikkelyében a demokrácia és a demokratikus élet összefüggésében van szó a vallásról. És ebben a cikkelyben megtaláljuk az egyházakat, a vallási közösségeket, tehát típusuk megjelölése nélkül a vallási közösségeket és a világnézeti közösségeket, ezeknek a hozzájárulását Európához. Hozzájárulásról érthetjük azt a közismert tényt is, hogy az európai önazonosság szellemi arculatának kialakításában az egyházaknak szerepük volt és van a jelenben is. Tehát nem mondja szó szerint, hogy értékhozók, de majdnem erre utaló kifejezést használ. Tehát a hozzájárulásukat értékeli, és azt mondja, hogy ezekkel a közösségekkel az Unió áttekinthető, illetőleg rendszeres, szabályos kapcsolatot, párbeszédet kíván fenntartani. Ugyanakkor az alkotmánytervezet 51. cikkelye fenntartja az amszterdami II. cikkely garanciáját, hogy tudniillik e közösségek megőrzik azt a jogállásukat, amit a tagállamokban élveznek.

Egy másik probléma, még konkrétabb, még apróbb – apróbb? – kérdésről szól, ez pedig az egyházi hivatalok és az állampolgárság kérdése. Az egyes konkordátumok, pl. a német tagállamokkal kötött vagy a lengyel konkordátum, de bizonyos szinten még a szlovák vagy más egyezmény is kifejezetten azt mondják, hogy bizonyos egyházi tisztségek betöltése esetében, ezeknek a tisztségeknek az elnyeréséhez az adott ország állampolgárának kell lenni. Tehát pl. Németországban nemcsak a püspököknek, hanem még a plébánosoknak is német állampolgároknak kell lenniük. Lengyelországban csak a püspökök számára írja ezt elő a konkordátum.

Abban a pillanatban, amikor az Európai Unióban az uniós állampolgárság kérdése felmerül, akkor ezekkel a konkordatárius rendelkezésekkel kapcsolatban is gyakorlati reflexiót kell végezni.

Mindenesetre máris tudjuk azt, hogy az EU polgárai között az uniós alapjogi Charta tiltja a nemzetiség szerinti diszkriminációt. Nyilvánvaló, hogy ez a közhivatalokra vonatkozhat, de ha a közhivatal jellege egy országon belül a belső szabályai szerint mégis megkívánna valamilyen nemzetiségi hovatartozást, akkor ennek a védelmére azért – úgy tűnik – van lehetőség. Persze a Katolikus Egyháznak nem érdeke az egyházi hivatalokat állampolgársághoz kötni. A konkordátumokban ez mindig állami kérésre

jelent meg. Tehát számunkra még egy bizonyos esélyt, vagy bizonyos kötöttségtől való szabadulást is ígérhetne, ha uniós szinten az állampolgárság szerinti diszkrimináció lekerülne a napirendről.

Ugyanakkor azonban, ahol erre konkordatárius rendelkezés van, ott úgy gondoljuk, hogy nagyobb érdeke az Egyháznak az Egyház jelenlegi jogállása megőrzésének keretén belül a konkordátumok pontos tiszteletben tartása, mint az egyes tisztségek betöltésének uniós szabályokra hivatkozó liberalizálása. De azt hiszem, hogy ez itt, a mi esetünkben, Magyarországon nem jelent problémát. Sőt örömdetes módon tudjuk, hogy Magyarországon az összes egyházi tisztségeket betöltheti más állampolgár is, ami különösen a szerzetes intézményekben előnyt is jelent, hiszen vannak olyan rendfőnökök, akik külföldről érkeztek hazánkba, illetve az emigrációból hazatért magyarok, akik megtartották külföldi állampolgárságukat.

3.

Az uniós jog várható hatásai a részleges egyházjogban

Egy másik olyan kérdés, amit az uniós csatlakozás a részleges egyházjog számára felvet a diszkrimináció tilalma és az egyházi intézmények önazonossága. Tudjuk azt, hogy az európai uniós jog például a vallási világnézet

alapon történő diszkriminációt kifejezetten tiltja a munkajog területén, tehát a munkahelyek és az alkalmazás szempontjából. Ezért számos tagjelölt országban, különösen Lengyelországban nagy aggodalmat keltett, hogy az utóbbi tízegynéhány évben hatalmas erőfeszítéssel az egyházak létrehozták a maguk közszolgálati intézményhálózatát, iskolákat, kórházakat, szociális intézményeket, és ezután esetleg nem lesz joguk arra, hogy akár az oktatókat is világnézet szempontból megválogassák, preferálják azokat, akik az intézménynek a világnézet jellegét biztosítani tudnák. Ez valóban nagyon nagy probléma lenne. Vannak olyan uniós országok, amelyekben bizonyos típusú intézményekben ez a probléma tényleg megoldatlan. Gondoljunk arra, hogy egyes országokban – mondjuk az egyházi iskolában is probléma az, ha valaki az adott egyházhoz tartozó világnézet meggyőződéséről igyekszik meggyőzni másokat.

A jelölt országokban és persze számos uniós országban is más a helyzet. Németországban nagyon precíz törvények vannak, amelyek az intézmények tendenciáját védik. Azt hiszem, hogy ez ott az Unió keretén belül kellően biztosítja ezt az identitást. A mi régióinkban az egyházi fenntartású oktatási-szociális intézmények alapítási joga – éppen a rendszerváltás óta – a vallás szabadság alapjogából volt levezetve. Tehát a vallási neveléshez való jogból következett

ennek a jognak a biztosítása. Így azután az időközi alkotmánybírósági viták nyomán, éppen a magyar Alkotmánybíróság mondta ki, hogy egyházi iskola és egyházi felsőoktatási intézmény világnézeti szempontból semleges nem lehet. Éppen az az értelme az alapításának, hogy a saját hitelvei szerint végzi oktatói, nevelői tevékenységét. Ugyanakkor az Európa Tanács 2000/78-as irányelve kimondja, hogy foglalkoztatás szempontjából egyenlőség illeti a munkavállalót, de a bevezetés 23. cikkelyében azért igazoltnak minősíti korlátozott feltételek mellett az eltérő elbánást, ha az illető vallással vagy világnézettel összefüggő ismertetőjegy lényeges eleme annak az intézménynek, annak a tevékenységnek, amelyre az alkalmazás szólna. Tehát ez a sajátosság ilyenkor foglalkoztatási követelményként jelenik meg. Ilyenkor el lehet térni a diszkriminációs tilalomtól. Erre való hivatkozással azonban meg kell jelölni azt, hogy melyek azok az intézménytípusok és melyek azok a munkakörök, ahol valóban foglalkozási követelmény a vallási identitás vagy akár az intézmény vallási jellegének tiszteletben tartása. Nyilvánvaló, hogy bizonyos országokban ez megtörtént, bizonyos részleges egyházi jogszabályok ezt már tisztázták, van azonban itt még feladat. Tehát például az egyházi iskola esetében nyilván minden oktatóra kiterjed az, hogy vagy legyen az illető az adott felekezet tagja, vagy legalább kötelez-

ze magát, hogy az ottani szellemet, az intézmény identitását tiszteletben tartja. Ez egy fajta világnézeti jellegű kritérium lehet. Ezeket azonban vagy részleges egyházi törvényekben kell rögzíteni, vagy legalább az illető intézmény szabályzatában kell teljes világossággal tisztázni. Mondok egy példát: a katolikus egyetemekre nézve az *Ex corde Ecclesiae* kezdetű apostoli rendelkezés előírja, hogy ott a világi szakokon és a világi karokon is – tehát nem a szent tudományok, nem a teológia területén csupán – az oktatók többségének katolikus vallásúnak kell lennie. Tehát a katolikus egyetem identitása szükséges feltételként megkívánja, hogy 1) megkérdezhessük az oktatókat, amikor alkalmazzuk őket, hogy milyen vallásúak, 2) preferálhassuk azt, aki katolikus.

Ez tehát egyházi törvényben elő van írva számunkra. Így meggyőződésem, hogy az Unió összefüggésében is kellően igazolható. Ahol ilyen előírás nincs, de az illető szervezet szükségesnek tartja, ott célszerű ezt szabályzatban, vagy részleges egyházi jogszabályban rögzíteni. Mindezzel azonban összefügghet egy tendenciavédelmi törvény, tehát az állami jog is segítheti ezt, amennyiben külön jogszabállyal védi az ilyen fajta intézmények azonosságát. Természetesen, ha a diszkrimináció tilalmáról szóló jogszabály kellően differenciált megfogalmazást nyer, akkor ez is tartalmazhat garanciákat a világnézeti identitás védelmére.

Jelentkeznek azonban egyéb feladatok is ezen a téren: például, amennyiben az intézmény – mivel ez az előbb mondottak értelmében – szükséges, megkérdezi a munkatársaitól a vallási hovatartozásukat vagy a világnézeti meggyőződésüket, és ezt nyilván tartja, akkor nyilván erre is vonatkoznak bizonyos adatvédelmi szabályok. Tehát az érintett személyek hozzájárulása nélkül az intézmény nem hozhatja nyilvánosságra, hiszen nem ebből a célból tárolja ezeket az adatokat.

Még egy apró megjegyzés. Ez inkább csak a lehetőségek sokaságának érzékeltetésére: felmerült egy varsói kongresszuson a következő gondolat. Bizonyos esetekben a pozitív diszkrimináció is világnézeti vagy vallási szempontból is, de persze más, nemzetiségi, nyelvi szempontból is indokolt lehet. Példaként szerepel egy olyan EU-szabály, amely az északír rendőrségnél a katolikus vallású jelöltek felvételét preferálja. Érthető okból, hiszen valamikor csak protestánsok kerülhettek rendőri munkakörbe Észak-Írországból. Oly nagy volt az aránytalanság, hogy ennek a kiegyenlítésére még egy fajta pozitív diszkrimináció is elfogadhatónak tűnt.

Ezeknek az összefoglalása után, csak arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy ha ez az 51. cikkely valóban a demokráciáról szóló részben elfogadást nyer, akkor azoknak az aggodalmaknak a nagy része, amellyel

hívó körökben, egyházi körökben az Európai Unióhoz való csatlakozást kísérik, úgy tűnik, hogy megoldódik. De ez nem automatikus, ez odafigyelést, feladatvállalást igényel az egyes egyházak részéről és az egyházi intézmények vezetőinek, illetve fenntartóinak részéről is.

4.

Lelkipásztori kérdések

Mindeddig csupán jogi problémákról szóltam, de lelkipásztori szemmel is néznünk kell mindezt, hiszen az Egyház intézményes valóság ugyan, de ezzel elválaszthatatlanul láthatatlan lelki valóság is, amely már itt a földön a lelkek üdvösségének szolgálatát végzi. Azok a társadalmi hatások, amelyek az uniós csatlakozások következtében jelentkezhetnek, ugyancsak kihívást jelenthetnek az Egyház számára. Az egyik ilyen kihívás vagy lehetőség számomra örömdetesnek tűnik és pozitív lehetőségnek. Ez pedig az, hogy tapasztalataink értékessé válnak, tapasztalatainkat ismerni fogják a nyugat-európai világban. Ez a tanúságtételnek a lehetőségét hozza. Például milyen tapasztalataink vannak? Vannak olyan tapasztalataink, amelyek a különböző nyelvű népeknek az együttélésére vonatkoznak, annak a nehéz, sokszor szomorú történetével együtt. Vannak olyan tapasztalataink, amelyek a szocializmus időszakára vonatkoznak, akár a vallásszabadság-

nak a korlátozása, akár egyéb társadalmi szabadságjogok területén. Ezek a tapasztalatok azt hiszem, hogy egész generációban hagytak egyfajta állóképességet, és szerénységet társadalmi tekintetben. Tehát azt hiszem, hogy hívő katolikus ember Magyarországon attól nem ijed meg, hogy társadalmilag éppen nem tekintik nagyon elegánsnak, hogy ő vallásos. Azt hiszem, ezt generációk szokhatták meg. Azután a mobilitás jelensége jelenthet egy külön kihívást és esélyt számunkra. Természetesen más nyelvű, más országból érkező embereknek a megjelenése az országban talán nagyobb számban várható, mint eddig, és természetes az is, hogy a magyarországi magyarok számára is nagyobb lehetőségek nyílnak külföldi munkavállalásra, külföldi tanulásra, akár hosszabb ideig szóló áttelepülésre. Ez részben azt jelenti, hogy a külföldön élő magyaroknak a lelkipásztori kísérése új típusú feladatot jelent. Ez eddig az emigránsok pasztorációjából állt, és az utóbbi években jelent csak meg például Brüsszelben, vagy egyik-másik európai központban a Magyarországról frissen érkező munkavállalóknak a problémája. Ezek a helyzetek úgy tűnik, hogy gyakoribbak lesznek és erre a magyarországi egyháznak is nagyobb figyelmet kell majd fordítani. Ugyancsak a mobilitásból adódó tény az, hogy a más nyelvű hívők pasztorációjára itt, az országon belül esetleg jobban oda

kell figyelni, hiszen katolikus hívek érkehetnek más nyelvterületekről is.

Azután egy versenyhelyzetet is jelent a mobilitás. Ezt az oktatás területén mi már érezzük egy pár éve, és nem is kellett ehhez csatlakozni az Unióhoz. Az „Unió előszobájának” a pozíciója lehetővé tette az Erasmus- és a Phare-programokban való részvételt. Ezek révén a diákmobilitás megnőtt. Mindez még radikálisabb formában történhet később, akár a teljes tanulmányi időre való átköltözéssel. Ebben az esetben a magyarországi diákság magasabban képzett rétegének a megtartása külön feladatot jelent a már meglévő intézményeink számára. Ugyanezt elmondhatom a közoktatásban is, tehát lehetséges, hogy Budapesten, vagy Magyarországon, egyházi iskolákban fölmerül annak az igénye – nem irreális dologról beszélek, hanem olyasmiről, amire példák máris vannak –, hogy más tannyelven folyjék az oktatás, ne magyarul, vagy ne csak magyarul. És az egyházi szektorban bizony könnyebb ezt megoldani. Hiszen például szerzeteseknek, vagy külföldi tanítórendeknek, illetve olyan apostoli élet társaságainak a tagjai, akik erre specializálódtak, inkább tudnak ilyen feladatot is vállalni. Tehát érdekes nemzetközi mobilitás lehet a tanügyben, érdekes nemzetközi együttműködési szükséglet a felsőoktatásban. Olyan jelenségek tűnnek fel az EU-ra való tekintettel, amelyeket az I. világháború, vagy a ki-

egyezés óta ez a társadalom nem nagyon ismert. Ezeknek a jelenségeknek a méltó kezelése – legalábbis lelkipásztori oldalon – feladat a számunkra. Az egyetemek esetében biztos, hogy külföldi egyetemekkel, főleg katolikus egyetemekkel való együttműködés, akár kettős, vagy közös diploma kiadása, olyan diákmobilitást idézhet elő, ami itt is nemzetközi katolikus szigeteket tehet lehetővé, és külföldön is lehetőséget teremt a mi diákjainknak. Folyamatban lévő realitás, amit a változó idők minden bizonnyal tovább fognak erősíteni. A kulturális verseny például a könyvkiadás területén is erősebb lesz minden bizonnyal: a külföldi terjesztés, az idegen nyelvű könyvkiadás, illetve külföldi könyvkiadóknak a magyar nyelvű könyvkiadói tevékenysége és árusítása. Láthatjuk azt, hogy az egyházi szakirodalomnak, vagy a hitéleti, lelkipásztori irodalomnak a terén, milyen nagy szükség van magas színvonalú és jó fordítókra. Feltehető, hogy ebben a tekintetben is versenyhelyzet lesz, és a magyar kiadóknak bizony erőfeszítést kell tenniük, hogy ők nyerjék meg azt a néhány embert, aki színvonalas fordításokat tud készíteni. Egy másik terület, ahol lelkipásztori kihívás várható: bürokrácia és az emberekről való finom gondoskodás jellemzi az uniós országokat bizonyos részletkérdésekben is. Azt hiszem, hogy ez nálunk is fokozódhat, ezek pedig, amint az egyes nyugati országokban látszik, fokozhatják az

elidegenedésnek a veszélyét. Ehhez képest, – a fiatal generációk mindig élénkebben reagálnak – azt látjuk, hogy ilyen környezetben a felületesség, vagy akár a tehetetlenség veszélye nő, a túl sok választási lehetőség gyakran megbénítja az embereket. Ebben a helyzetben is választ kell adnunk, konkrét felelősségteljes cselekvésre kell ösztönöznünk magunkat és egymást. Ugyanakkor azt látjuk, hogy a nyugat-európai országokban, különösen például éppen Franciaországban, nagyon erősek a lelkeségi mozgalmak. Ezeknek az egyházon belüli katolikus lelkeségi mozgalmaknak az egyik nagy értéke az, hogy azt a személyes motivációt tudják képviselni a hívő emberek életében, ami egy ilyen elidegenedett környezetben nagyon is nélkülözhetetlen. Természetesen az Egyházzal szemben is várható, hogy egy passzív fogyasztói mentalitás jelentkezzen úgy, hogy a lelkeségi mozgalmaknak, de a plébánián belüli kisebb csoportoknak és közösségeknek is fokozódik a jelentősége.

Egy bibliai korra visszamenő utalással szeretném zárni ezt a mai beszélgetést: Szent Péternek az alakja jelenik meg előttünk, amint megy Róma felé. Miért megy Szent Péter Rómába? Azért megy oda, mert ott olyan jó hívő élet van, és lubickolni akar a lelkes hívő testvéreknek a környezetében? Biztosan nem. Azért megy Rómába, hogy megtérítse azt a várost? Lehet, hogy megfordul a fejében ilyesmi is, de ha ismeri

a környezetet, akkor óvatos lesz ebben. Vagy azért megy oda, hogy keresztre feszíttesse magát? Mindenesetre odamegy. Odamegy, és áldás van a jelenlétén oly mértékig, hogy ma is Szent Péter sírja körül találkoznak a katolikusok, ma is Szent Péter sírja körül dobog a Világegyháznak a szíve. Valami ilyenfélét érzünk mi az Európai Unió közösségének az előszobájában. Egyfajta vallásos megilletődöttséget is, hiszen az Egyház Ura előtt vagyunk felelősek azért, amit teszünk, meg azért, ami történik velünk, hiszen a történésekre is, ha reagálnunk is kell rá, ha nem is magunk alakítjuk mindenben azt, ami történik, Krisztusba vetett hittel, Szent Péternek a nagylelkűségével kell válaszolnunk, és akkor nincs semmitől félnivalónk, akkor az aggodalmak és az örömök, a lehetőségeknek az örömei egybeeshetnek a számunkra.

Köszönöm szépen a figyelmet!